

TE LONDEN.

DOOR

W. M. LOGEMAN.

I.

't Is terwijl ik dit schrijf slechts twee weken geleden, dat ik te Londen, na eerst daar en op weinige uren afstands daarvan te hebben verricht wat mij naar Engeland riep, nog juist drie dagen overig had om te gaan zien wat ik bij vroegere bezoeken niet gezien had en mij nu het meest en het allereerst bezienswaardig voorkwam. Ik heb dien tijd besteed op de nu gesloten algemeene tentoonstelling en in het South-Kensington Museum. Van de daar ontvangen indrukken en van de daarbij gemaakte opmerkingen wensch ik hier verslag te geven, voor zoover althans deze niet te ver buiten den gewonen kring van ons tijdschrift liggen.

Hoe ik daarheen kwam mag het eerst worden verhaald. Wie een platten grond van Londen ter hand heeft, welke nog in dit jaar of weinig vroeger is uitgegeven, kan daarop zien dat *Surreystreet*, *Strand*, waar ik huisvesting had gevonden, aan het eene einde uitkomt in de lange straat die "het Strand" heet en aan het andere op wat eigenlijk het strand is, anders gezegd aan den oever der Theems. Hier Surreystraat verlatende en links omslaande ziet men spoedig op den dijk, die hier de rivier begrenst, — *the Thames embankment* — een laag ge-

bouw vóór zich. Dit heeft niets van de paleizen, die op vele andere plaatsen in Londen tot spoorwegstations worden gebezigd niet alleen, maar opzettelijk daartoe gebouwd zijn. Toch is het er een, en wel van dien weg, welke in 't dagelijksch leven met den naam van "ondergrondweg" aangeduid wordt, doch officieel *the metropolitan railway* heet. Men treedt daarbinnen, koopt zich een plaatsbillet naar South-Kensington en gaat een steenen trap af. Zoo komt men op een bordes, van waar twee trappen verder naar beneden voeren. Aan den voet van den nu reeds betreden staat een beambte, die een blik werpt op ons kaartje, daar een gaatje in knipt en meteen ons aanwijst welke van de beide andere trappen wij moeten afgaan. Dit is namelijk volstrekt niet onverschillig; want elk der beide voert naar een der zijden van den tweespoorigen ijzeren weg daar beneden, en, waren wij een verkeerden afgegaan, dan zouden wij nooit een trein voor ons zien, welke ons kon medenemen in de gewenschte richting. Maar wij hebben wel opgelet en zijn den rechten afgetreden. Daar zijn we dan nu op wat onze spoorwegbeambten wel eens "het plankier" noemen. Vóór u ziet ge den spoorweg en daarover heen het andere plankier met een muur daarachter, zooals er een achter ons is ook. Beide muren zijn met aankondigingen van alles en allerlei bedekt, zoo bont van kleur en vorm, dat ge moeite hebt om den naam van het station waar we ons bevinden er uit te zoeken, al staat die daar ook met waarlijk niet te kleine letters. Rechts en links van u, bah, wat een donkere hollen! Pas maar op, uit een van die beide komt onze trein. Rrrrom, daar hebt ge hem al! Een aantal lieden stapt daaruit, een op dezen tijd van den dag veel grooter aantal met ons daarin. Daar zitten we en meteen, voort gaan we. Wat wildet gij zeggen? Dat wij "zoo mooi op tijd waren?" Wel, als we wat vroeger of wat later waren gekomen, hadden we 't even goed getroffen! Immers men had ons gezegd, herinnert ge 't u niet, dat er elke 5 minuten een trein afging. Maar in werkelijkheid gaat deze wel om de twee minuten; gij zult zien, als we hier een kwartier lang in zitten, dan komen ons dikwijls zeven treinen, die in de andere richting gaan, tegen. Daar rijden we dan nu in de ingewanden der aarde! Eigenlijk hier en nog een heel eind verder in den dijk, die hier gelegd is om de bedding der Theems te vernauwen en dus het water wat sneller te doen stroomen. Iets "*unheimlichs*" heeft dit volstrekt niet, zooals gij misschien wel verwachtet. De gasvlammen in de wagens branden vroolijk en helder en van rook uit den schoorsteen

der locomotief is zelfs door het reukorgaan niets te bespeuren. Maar daar hebt ge het daglicht weder! Wij zijn aan een station. Welk? Luister maar, de conducteur — want, waarlijk, er is er een bij den trein, al merkt ge overigens niets daarvan — de conducteur roept “*tsjekroo, tsjekroo, tsjekroo.*” Dit beduidt, moet ge weten: *Charing cross*. Straks zult ge de duidelijkheid dier aanwijzingen, voor ingeborenen en vreemdelingen, nog sterker kunnen bewonderen. Dan roept hij, even als nu half dravend langs den trein, “*wembeu, wembeu, wembeu*”, en dit beteekent: *Westminster bridge*! Gelukkig hij, die zijn platten grond bij de hand heeft of dezen vooraf oplettend heeft nagegaan!

Vooruit alweer, en nog een station, en weer voort, en nog een, en weer een! Gij hebt nauwelijks, zooals de Engelschman het zeer plastisch uitdrukt, tijd om “Jack Robinson” te zeggen tusschen het een en het ander. Eindelijk, zie maar goed uit, daar staat het: *South Kensington*; wij zijn er. Er uit gestapt, talmen is hier geen zaak, en op het voor ons openen van de wagens door den conducteur behoeven we niet te wachten. Met ons verlaten vele anderen den trein; maar er staan er ook weer gereed om plaats te nemen, hier zooals op alle andere stations, die wij voorbijgegaan zijn. En zoo gaat het voort, elke twee minuten, den ganschen dag door. 't Is nu tien uur in den morgen: als wij dezen avond ten tien uur den weg in tegenovergestelde richting afleggen zullen we juist hetzelfde zien. Wie niet bedenkt dat de stad Londen meer inwoners telt dan ons geheele lieve vaderland, die zou licht wanen dat een groot deel van die bewoners den kost verdiende, alleen met onophoudelijk langs dezen weg heen en weer te reizen. En toch, de straten wemelen van voetgangers, en de “*cabs*” en omnibussen rijden onophoudelijk, en de spoorweg, die, in plaats van zóóals de onze u onder de huizen door te voeren, u daarover heen brengt van het eene einde der stad naar het andere, heeft ook volop te doen. Geen stad in Europa lijkt zóóveel als Londen op een mierennest!

Zoo pratend zijn wij voortgewandeld, en spoedig bereiken wij den eenen vleugel der bijgebouwen en daarlangs gaande ook het hoofgebouw der tentoonstelling: de *Royal Albert-Hall*. Sla vóór wij binnentreden een blik om u heen! Aan uw rechter- en aan uw linkerhand ziet ge het monument, door het Engelsche volk en de koningin gewijd aan de nagedachtenis van Prins Albert, den nog altijd door beide hoogverreerden en diep betreurden prins gemaal. “Het” monument, want beide zijn één in doel en wording, hoe verschillend ook in uiterlijk. Rechts

die tempelvormige prachtbouw met zijn slanken toren, waarin, als het geheel afgewerkt is, het standbeeld van den grooten man, als onder een hoogen en rijk versierden troonhemel gezeten, den blik zal gevestigd houden op het andere, niet zoo schitterend, maar toch oneindig waardiger deel van het gedenkstuk: de Albertshall, hier aan onze linkerhand. Hoe bevalt u het uiterlijk daarvan? Bouwkundigen of aesthetici zouden misschien daarop nog wel iets vinden aan te merken, een heele boel misschien. Maar wij zijn geen critici, van beroep niet en Goddank nog minder uit liefhebberij. Laten wij het dus maar rond-uit en zonder voorbehoud zeggen: het geheel, ook zonder dat wij denken aan de beteekenis en aan het doel van 't gebouw, maakt op ons een hoogst aangename indruk. De materialen zijn van de eenvoudigste soort: ijzer, rooden baksteen en terra cotta, en even streng eenvoudig zou men kunnen zeggen, is de bouwstijl. Toch spreekt ons dit gebouw meer aan dan menig ander dat nog grooter, grootscher en kostbaarder is; de bevallige ronding — het geheel heeft de gedaante van een lang rond — die het overal vertoont, brengt zeker het hare daartoe bij. Van binnen is het — de naam *hall* zegt u dit reeds — niets anders dan een reusachtig groote zaal, voor voordrachten en vooral voor muziekuitvoeringen bestemd. Drie overdekte galerijen boven elkaar daar rondom loopend, geven toegang tot de verschillende ingangen van die zaal, en daarboven weder loopt een geheel open galerij, van waar men de geheele zaal kan overzien. Laat ons die het eerst bezoeken! Om haar op de gemakkelijkste wijze te bereiken, treden wij hier dit kleine kamertje binnen, na voor ons elk een *penny* te hebben betaald. Zoodra het gevuld is, en dit duurt waarlijk niet lang, rijst het met ons allen, door waterdrukking, totdat de vloer daarvan gelijk komt met dien der bovengalerij. *A comfortable arrangement*, zeggen de Engelschen, die met ons zijn “opgedrukt.”

Daar zijn wij dan nu op die bovengalerij. Eerst werpen wij, door een der dertig breede bogen welke daartoe gelegenheid geven, een blik van boven af in de zaal. Straks zal die meer of min gevuld zijn, als 't reusachtige orgel bespeeld wordt, waarvan wij het front hier voor ons zien. Niet *geheel* gevuld? Bedenk dat in de “*arena*”, het parterre zouden we zeggen als 't een schouwburgzaal gold, 1000 toehoorders, zooveel in de oplopende zitplaatsen, zooveel in de balcon, in de loges, hier op de galerij plaats vinden kunnen, in 't geheel 8000 personen! Dat orgel, och 't heeft wel iets drukkends voor een echten

Haarlemmer, zoo als ik. Het is, weet ge, zóóveel grooter en krachtiger, dan ons wereldberoemde orgel in de groote kerk! Toch zal straks "*Herr FREDERICI, the Baden organist*", zooals hij op de programma's heet — 's mans naam is Friedrich en hij komt uit Carlsruhe — als hij ons eerst den rijkdom en de kracht van het instrument dat hij bespeelt, behoorlijk in 't licht heeft gesteld, ons daarbij verzekeren dat als de blaasbalken daarvan door een stoommachine in beweging zijn gebracht, hij het pedaal niet gebruiken kan, zonder dat hij de kracht van zijn vier manualen aanmerkelijk hoort verminderen.

Neen, keer u nog niet om, blijf nog even zien naar die zaal! Ik heb tot dit oogenblik gewacht om u te zeggen hoe het grootste deel der kosten voor dit gebouw zijn bijeengekomen. Veel ongetwijfeld uit vrijwillige, onvoorwaardelijke bijdragen. Het gold een monument, "*a memorial*", zooals de Engelschen zeggen. Maar meer nog door de zitplaatsen, de "oplopende" en die in de loges, hier voor u. Elk daarvan is "verhuurd" voor een tijd van 999 jaren, aan hem — of zijne erven, is licht te begrijpen — die daarvoor in eens eene som van 100 pond sterling of omstreeks f 1200 nederlandsch geld betaalde. Bedenk eens hoeveel geslachten achtereen daarvoor muziek zullen kunnen hooren, op dit reuzenorgel uitgevoerd en voortgebracht door de 1000 "executanten", die op het orkest daar rondom plaats kunnen vinden.

Is dan de Albertshal niets anders dan een reusachtige concertzaal? Haast u niet te zeer met uit het voorgaande tot dit besluit te komen! Wilt ge weten waartoe zij meer bestemd en ook uiterst geschikt is? Zie dan om u heen op de galerij. Daar is reeds een klein deel van de tentoonstelling te zien, de bouwkundige teekeningen en modellen namelijk, de teekeningen in waterverw, de gravures, lithographiën en photographiën. Een vluchtige blik daarop en op enkele schilderijen, die hierheen zijn verdwaald omdat de regelingscommissie daarvoor nergens anders plaats wist te vinden, bewijst u, niet waar, dat er bezwaarlijk een beter lokaal voor het tentoonstellen van producten der beeldende kunst, in haren geheelen omvang, zou te vinden zijn dan hier. En nu hebt ge een denkbeeld, niet slechts van het uit- en inwendige der Albertshal, maar ook van hare bestemming. De schoone kunsten in al hare kracht te doen werken op, en dus te doen waardeeren door het volk, tentoonstellingen van beeldende kunst en muziekkuitvoeringen toegankelijk te stellen voor de groote menigte tegen een toegangsprijs, die slechts voor weinigen te hoog kan zijn, en zoo den smaak te veredelen,

den kunstzin te wekken bij het Engelsche volk, dáártoe, zoo meenden de meest verlichten onder dat volk met zijn koningin, moest een gebouw worden opgericht. En dit gebouw zou het waardigste gedenkteeken zijn voor “den grooten en goeden man”, prins Albert, dat slechts kon gedacht worden. Voldoet het aan zijne bestemming? Och, alle menschenwerk is onvolmaakt, vooral als 't nieuw is en dus de ondervinding nog niet heeft kunnen te baat komen om den weg te wijzen tot verbetering van kleine gebreken. De akoustiek der zaal b. v. heeft een gebrek. Maar dit kan zonder veel omslag verholpen worden. Dat 't nog niet verholpen is, wijt gij met mij zeker alleen daaraan, dat, dadelijk na de inwijding der hal op 29 Maart ll., men aan niets anders dan aan de tentoonstelling dacht en denken kon, die reeds een maand daarna in die hal en hare bijgebouwen moest geopend worden.

Wat hier op de galerij van die tentoonstelling te zien is, verlokt niet tot een zeer uitvoerige beschouwing. Wij werpen, al voortwandellend, een blik op al wat de wanden versiert, verwijlen een oogenblik bij dit model van een werkplaats voor de vervaardiging van “stoom- en andere werktuigen” dat hier al zijne hulpwerktuigen in beweging vertoont, als wij maar een klein geldstuk offeren door het in die spleet te laten glijden — 't is een toonbeeld van verkeerd gerichte en dus onnut besteede kennis en kunstvaardigheid, — en haasten ons om een der trappen op te zoeken, ten einde in de bijgebouwen de eigenlijke tentoonstelling te gaan bezien. Maar wacht eens, laat ons dit wijzerbord, daar aan den wand, niet geheel overslaan! Het doet ons goed, zoo iets hier aan te treffen; want het is iets geheel “natuurwetenschappelijks”, een natuurkundig werktuig. Weet ge waartoe het dient?

's Avonds moet de hal ook gebezigd worden. Om dit mogelijk te maken, dienen 6860 gasvlammen: Hoe die in korten tijd te ontsteken? Daartoe moest de elektrische vonk worden te baat genomen. Een Ruhmkorff apparaat, niet eens van de grootste soort, levert dien vonk, op de bekende wijze, achtereenvolgens voor 30 verschillende vlammen, die elk hare rij door mededeeling ontsteken. En, ziet ge, om die 30 achtereenvolgens elk met hare vonk te “bedienen”, daartoe dienen de 30 metaalplaatjes, die, bij het rondbewegen van den wijzer op deze plaat, het een na het ander worden aangeraakt.

Naar beneden nu! Vindt ge het goed dat wij de opteekening van onze bevindingen na dit dalen uitstellen tot eene volgende gelegenheid, dat wil hier zeggen: tot eene volgende aflevering?